FiCom ry | Marko Lahtinen
6.5.2025

FiComin lausunto Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muuttamisesta

Hallintovaliokunta on pyytänyt FiComilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2025 vp). FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- **Esityksessä ehdotetaan salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan 3 lukuun muutoksia, jotka lisäävät entisestään teleoperaattoreille tulevien kyselyiden määrää ja hallinnollista taakkaa.**
- **Velvoitteiden noudattamisen tulee olla operaattoreille yksiselitteistä ja selkeää, ilman tulkinnanvaraisuutta.**
- **Rajavartiolaitoksen pakkokeinopyynnöt kulkevat teleyrityksille tänä päivänä Keskusrikospoliisin kautta. Esityksen mukaan tämä asiantila säilyy myös jatkossa niin, että toimintatavat ovat mahdollisimman yhdenmukaisia ja tehokkaita (s. 39). FiCom pitää nykytilan säilyttämistä erittäin hyvänä ja kannatettavana.**
- **Teleyrityksillä tulee aina olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen kaikista kustannuksista, jotka aiheutuvat viranomaisten avustamisesta. Viime vuosina teleyritysten viranomaisten avustamista koskevat velvoitteet ovat lisääntyneet huomattavasti, mutta lainvalmistelijat ja lainsäätäjä eivät ole huomioineet lisääntyneiden velvoitteiden taloudellisia kokonaisvaikutuksia. Liikenne- ja viestintävaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kansallinen kustannusten korvaamista koskeva lainsäädäntö vaatii päivittämistä (LiVL 1/2022 vp)**

Televalvonnan laajentaminen lisää teleyritysten hallinnollista taakkaa

Nykyisen Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi antaa lupa televalvontaan, jos henkilön lausumien tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen taikka törkeään metsästysrikokseen. Lisäksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 58 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus televalvontaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä, törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa, törkeää kätkemisrikosta, ammattimaista kätkemisrikosta, törkeää väärennystä, törkeää metsästysrikosta tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä.

Esityksessä ehdotetaan laajennettaviksi televalvonnan, muun peitellyn tiedonhankinnan kuin peitellyn tiedonhankinnan tietoverkossa ja henkilön teknisen seurannan toimivaltuuksia rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi kaikkiin sellaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin, joiden enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta virka- ja sotilasrikoksia, laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää panttivangin ottamista ja panttivangin ottamisen valmistelua sekä rajavartioviranomaiseen kohdistuvista rikoksista virkamiehen väkivaltaista vastustamista, törkeää lahjuksen

antamista ja yleisvaarallisia rikoksia.

Teleyritysten velvollisuutena on mahdollistaa televalvonta, mutta kynnystä sen käyttämiseksi on viime vuosina madallettu useaan otteeseen. **Esitysluonnoksessa ehdotetaan salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan Rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 lukuun muutoksia, jotka lisäävät entisestään teleoperaattoreiden hallinnollista taakkaa, joka niille aiheutuu viranomaisten avustamisesta ja telepakkokeinojen mahdollistamisesta.** Kuten esityksessä todetaan, salaisia tiedonhankinta- ja pakkokeinoja käytettiin vuonna 2023 enemmän kuin edellisenä vuonna (s. 19), ja kehityksen voidaan olettaa jatkuvan samansuuntaisena.

Velvoitteiden on oltava niin yksiselitteisiä ja selkeitä, ettei operaattorille jää minkäänlaista tulkinnanvaraisuutta niiden soveltamisessa. Kaikki teleoperaattoreilta mahdollisesti edellytettävä tapauskohtainen tulkinta aiheuttaa lisätyötä ja on omiaan vaikuttamaan telepakkokeinojen kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksiin. Koska operaattoreiden tulee toimia huolellisesti, sääntelyyn jätetty tulkinnanvaraisuus ja sen edellyttämä manuaalinen työ hidastavat vaadittujen tietojen luovuttamista. Tämä tuskin on viranomaistenkaan intressissä. Henkilötyön hyödyntäminen automaation sijaan lisää myös virheiden mahdollisuuksia.

Pakkokeinolain ja Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain marraskuussa 2023 voimaan tulleiden muutosten seurauksena Rajavartiolaitoksella on nykyisin oikeus peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa, kun kyseessä on rikos, jonka enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Uuden toimivaltuuden käytöstä ja tehokkuudesta ei esitysluonnoksen mukaan vielä voida esittää arviota (s. 5), mutta sitä ehdotetaan jo laajennettavaksi. Yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta ja yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto olisivat toimivaltuuksina Rajavartiolaitokselle kokonaan uusia (s. 25).

Rajavartiolaitoksen pakkokeinopyynnöt kulkevat tänä päivänä operaattoreille KRP:n kautta, eli pyynnöt ja vastaukset kulkevat yhdessä viranomaisten kanssa rakennettujen prosessien ja tietojärjestelmien kautta. **Esityksen mukaan tämä asiantila säilyy myös jatkossa** niin, että toimintatavat ovat mahdollisimman yhdenmukaisia ja tehokkaita (s. 39). **FiCom pitää nykytilan säilyttämistä erittäin hyvänä ja kannatettavana.**

Teleyrityksen oikeus kustannusten korvaukseen

Esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia koskevassa kohdassa (s. 39) todetaan, että teleyritysten kustannusten korvaaminen on puolestaan laajempi kysymys, jota ei voida käsitellä tämän hallituksen esityksen yhteydessä. FiCom pitää näkemystä erittäin valitettavana, koska viime vuosina teleyritysten viranomaisten avustamista koskevat velvoitteet ovat lisääntyneet huomattavasti, mutta lainvalmistelijat ja lainsäätäjä eivät ole huomioineet lisääntyneiden velvoitteiden taloudellisia kokonaisvaikutuksia.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 299 §:n mukaan teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus yksinomaan viranomaisen avustamiseksi hankittujen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen investoinneista ja ylläpidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. **FiComin mielestä kustannusten korvauksen sääntelyä tulee muuttaa siten, että teleyrityksillä on aina oikeus täysimääräiseen korvaukseen kaikista viranomaisten avustamisesta aiheutuneista kustannuksista, myös henkilötyön osalta.** Esimerkiksi

Itävallassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa, Tšekeissä, Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa operaattorit saavat korvauksen myös henkilöstökustannuksista.

Myös eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kansallinen kustannusten korvaamista koskeva lainsäädäntö vaatii päivittämistä. Valiokunnankin mukaan kaikki viranomaistyöstä aiheutuvat kustannukset tulee korvata täysimääräisesti, myös henkilötyön osalta. Tämä käy ilmi liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnosta LiVL 1/2022 vp, jonka se antoi komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi eduskunnalle annetusta valtioneuvoston kirjelmästä U 77/2021 vp.

Sähköisen viestinnän palvelulaissa on säädetty useita velvollisuuksia, jotka koskevat tietojen luovutusta eri viranomaisille. Lisäksi laissa on runsaasti tietojen käsittelyä eri viranomaisissa koskevia säännöksiä. Luovutus- ja käsittelysäännösten edellytykset poikkeavat toisistaan useissa kohdin, sillä säännöksiä on lisätty ja muutettu vuosien saatossa, eikä kokonaisuus ole enää selkeä. **FiCom esittää, että käsittely- ja luovutusedellytyksistä tehdään lähiaikoina kokonaisarviointi.**

FiCom ry
Marko Lahtinen
laki- ja regulaatioasiat